הלכה · משנה תורה · מפרשים · שורשי הים · ספר שופטים

שורשי הים על משנה תורה, הלכות ממרים

רבי יצחק מאיו

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שורשי הים על משנה תורה, הלכות ממרים

רבי יצחק מאיו

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שורשי-הים-על-משנה-תורה-הלכות-ממרים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161422v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ב 4
הלכה ב 4
פרק ג 6
הלכה ח 6
פרק ה 9
הלכה א 9

פרק ב

הלכה ב

שורש אין בי"ד יכול לבטל דברי בי"ד חבירו בי"ד **שגזרו גזרה ותיקנו תקנה והנהיגו מנהג ופשט הדבר בכל ישראל והיא גזרה שרוב הציבור יכולים לעמוד בה אין ב"ד אחר יכול לבטל את דבריו עד שיהיו גדולים בחכמה ובמנין במד"א שגדולים בחכמה ובמנין שיכולים לבטל דברי הראשונים כשלא אסרו אותם כדי לעשות סייג לתורה** [וכו'] **אם פשט א' בכל ישראל אין ב"ד אחר יכול לעקרן ולהתירו אפי' היה גדול מן הראשונים.** עכ"ל. הכי איתא בגמ' פ' אין מעמידין דל"ה ע"ב וכתבו שם התוס' על מה שתירצו שם בגמ' דרבי וב"ד התירו את השמן שלא פשט איסורו והוי גזירה שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה הוק' להם ז"ל ממ"ש שמואל בפרק השולח דל"ז האי פרוזבול עולבנא דדייני הוא אי איישר חילי אבטליניה ופירש"י עולבנא דדייני הוא לשון חוצפא שלוקחין ממון שלא כדין בחזקה ופרי' תלמודא אבטליניה והא אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אלא א"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין ומשני אי איישר חילי יותר מהלל אבטליניה והשתא היכי דמי אי פשיט תקנת פרוזבול בכל ישראל אפי' היה גדול אין יכול לבטל דהא אמר רבי יוחנן הכא בכל יכול לבטל דברי ב"ד חוץ מחי' דבר שפשט איסורן בכל ישראל ואי לא פשט תקנת פרוזבול בכל ישראל למה לי אי איישר חילי הרי רבי וב"ד התירו את השמן אע"פ שהיה ב"ד קטן מתלמידי שמאי והלל ותרצו דפרוזבול ודאי פשט איסורו בכל ישראל ומ"ש שמואל אי איישר חילי ויותר מהלל אבטליניה היינו משום דדוקא בחי' דבר דפשט איסורו בכל ועמד להם בנפשותם ופירשו בירושלמי שהגזירה עשאוה בחוזק רב שנעצו חרב חייב בבה"מ שכל מי שעובר גזרתם ידקר בחרב ובגיטין כתבו עוד שתלמידי שמאי היו הורגין בתלמידי הלל כל כ"הג אפי' יבוא אליהו וב"ד אין שומעין לו אבל תקנת פרוזבול אפילו שפשט איסורו בכל ישראל כיון שלא היתה גזרה חזקה ולא עמד בנפשותם ב"ד גדול יכול לבטל ולהכי אמר שמואל אי אישר חילי אבטליניה מבואר יוצא מדבריהם דכל שהגזירה היא חזקה דגזרו מיתה באותה גזירה וגם פשטה בכל ישראל אפי' ב"ד הגדול כאליהו וב"ד אין יכול לבטל וכשאין שם גזירה מיתה ופשט איסורו כההיא דפרוזבול ב"ד גדול יכול לבטל וכשלא פשט איסורו כגזרת השמן אע"פ שהיא דבר שעמד להם בנפשותם אפילו ב"ד קטן יכול לבטל.

וראיתי להרב משפטי שמואל סי' כ"ה על מה ששאלו ממנו בענין עיר פטרץ שהיה להם הסכמה קדומה עשויה ע"פ אדם גדול בתורה ורב מאד בישראל הרב יעקב בכר שמריא אשר סמך ידיו עליו הר' כמוהר"מ פדוואה שכל תקנה או קנס שיעשו הממונים

בעיר צריך שתהיה ע"פ רוב הממונים אשר בכל קהל וקהל ואם לא יסכימו רוב הממונים שבכל קהל וקהל לא יהיה לה קיום והזהיר מאד להרב יעקב הנז' לק"ק תושבים לבל יתפתו לבטל זאת ההסכמה לעולם והן עתה קם אחד חכם אחר עם ה"ג קהלות חוץ מק"ק תושבים ועשו תקנה מחדש לבטל זאת הסכמה אשר עדיין לא נשלם זמנה שתהיה התקנות והקנסות ע"פ רוב הממונים שבעיר אע"פ שתהיה רוב מכל קהל וקהל רוצים להכריח לק"ק תושבים לבטל הסכמה ישנה ויסכמו עמהם בהסכמתם וק"ק תושבים אינן רוצים לבטל ההסכמה קדומה ושלא לעבור ע"ד רבם מוהר"י יעקב הנז' האם יכולים לכופן לק"ק תושבים או לא והשיב הרב דמכמה סיבות וטעמים אינן יכולים לכוף לק"ק תושבים לבטל הסכמתם והא' מהטעמים הוא שמאחר שהסכמתם ראשונה נעשית בהסכמת הרב יעקב הנז"ל א"כ אין ב"ד אחר יכול לבטלה אם לא שיהיה גדול הימנו בחכמה ובמנין אם לא שיהיו הנהו תנאים דפי' בתוס' שאין הציבור יכולים לעמוד בה ולא פשט איסורן בכל ישראל ואפי' באלו אם עמדו בנפשותם א"א לבטל והרב עמד בנפשו וצוה בשעת מותו לעשות כן משמע דס"ל דאף בההוא עלמא ס"ל לקיים ההסכמה זו ואין לבטלה אא"כ יעמוד ב"ד הגדול ממנו והאריך עוד בשאר טעמים יע"ש.

ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים דמשמע מדבריהם שהבין דמ"ש התוס' דחי' דבר עמד בנפשותם ומשו"ה אפי' אם יבואו אליהו וב"ד אין יכולים לבטלם הכוונה שגזרו וצוו בשעת מיתה אותה גזירה שבזה הורו דבההוא עלמא ג"כ דעתן על אותה גזירה ותקנה לקיימה ולא ידעתי הא מנ"ל שבפי' סיימו התוס' וכתבו בשם הירוש' דעמד להם בנפשותם היינו דנעצו חרב בבה"מ וכ"כ בגיטין שהיו הורגין בתלמידי' ועוד יש לתמוה במ"ש עוד דאפי' באלו התנאים שלא פשט איסורן ושהיא גזירה שאין רוב הציבור יכולים לעמוד אם עמד להם בנפשותם א"א ליבטל אם כוונתו לומר שא"א לבטלה כלל איך סיים וכתב ואין לבטל הסכמה זו אא"כ יעמוד ב"ד הגדול ממנו והלא לפ"ד אפי' גדול ממנו א"א לבטל כל שעמד בנפשו דומיא דחי' דבר שאפי' יבא אליהו וב"ד אין שומעין לו ואם כוונתו לומר שא"א ליבטל ע"י ב"ד אחר קטן אם לא שיהיה גדול ממנו זה היפך גזירה השמש שהיא מחי' דבר שעמד להם בנפשותם ואפי"ה ר"י נשיאה וב"ד קטן מתלמידי שמאי והלל עמדו והתירוהו מפני שלא פשט איסורו והיא גזירה שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה סוף דבר דברי הרב הנז' פליאה הם בעיני וכעת צל"ע.

פרק ג

הלכה ח

שורש דין מיתת זקן ממרא ברגל ועד **הרגל משמרין אותו וחונקין אותו ברגל שנאמר וכל ישראל ישמעו ויראו מכלל שצריך הכרזה**. וכתב רש"י בפ' שופטים וכל העם ישמעו ויראו וז"ל מכאן שממתינין אותו עד הרגל וכתב הרא"ם כדתנן בפ' הנחנקין אין ממתין אותו לא בב"ד שבעירן ולא בב"ד שביבנה אלא מעלין אותו לב"ד הגדול שבירוש' ומשמרין אותו ברגל וממיתין אותו ברגל דר"ע ר"א אין מענין דינו של זה אלא ממיתין אותו מיד וכותבין ושולחין בכל המקומות איש פ' נהרג בב"ד וא"ת מ"ש הכא דפי' רש"י מכאן שממתינין כו' וגבי ן' סורר כתב מכאן שצריך הכרזה בב"ד פ' נסקל כו' כר"י וי"ל שגם ר"ע מודה שצריך הכרזה דאל"כ מה הועילו חכמים בהמתנה זו כו' אבל המחלוקת שבין ר"י ור"ע אינו אלא בהמתנה שר"ע אומר צריך להמתינו עד הרגל ור"י אומר ממיתין אותו מיד שהרי הרמב"ם שפסק גבי זקן ממרא שממתינין אותו עד הרגל כר"ע חזר וכתב ארבעה צריכין הכרזה הנה מדברי מרן כ"מ פי"ח מה' עדות ד"ז ופ"ג מה' אלו בהלכה זו מבואר דס"ל דזקן ממרא אינו צריך הכרזה דכיון שהיו ממיתין אותו ברגל ושם היו כל ישראל אין לך הכרזה גדולה מזו דחברך חברא אית ליה ושלא כדברי הרא"ם ז"ל הללו שמה שדקדק מדברים הד"מ ממ"ש וד' צריכין הכרזה דאף זקן ממרא בעי הכרזה לפי דברי מרן כ"מ שהכרזת זק"מ היא הריגתו בירוש' ולפי דבריו אתי שפיר מה שלא ביאר הכרזת זק"מ כמו שביאר בכל הנך איברא ודאי שלשון ד' צריכין הכרזה אינו מדוקדק לפי דברי מרן ז"ל ועיין למ"מ בס' עה"ת בסוף פ' שופטים.

ודע שמדברי הרא"ש הללו וכן מדברי כ"מ משמע דלא פליג ר"י אר"ע אלא על המתנה דוקא אבל על עיקר מיתתו שהיה בירוש' כ"ע מודו ואף ר"י ויותר מדוקדק דבר זה מלשון מרן ז"ל שעמ"ש רבינו ועד הרגל משמרין אותו כתב וז"ל פסק כר"ע לגבי ר"י ולא כתב כן בתחי' דבריו שכתב רבינו מעלין אותו לירוש' יע"ש וכן משמע קצת מדבריו ברפ"ה מה' סנהדרין יע"ש והדבר ק' דבפ"ק דסנהדרין דט"ז מפשט פשיטא ליה לתלמודא דקטלא דזקן ממרא לא בעי בע"א אלא דיי בכ"ג יע"ש וא"כ לר"י מה צורך להביאו לירוש' להמיתו בב"ד הגדול כיון דלדידיה היה דיי בהכרזה ששולחין בכל המקומות ואף לר"ע ק' כיון דקטלת זקן ממרא דיי בכ"ג למה היו מעלין אותו לב"ד הגדול שבירוש' דהיה דיי להביאו לב"ד של כ"ג ואולי ב"ד הגדול דקתני במתני' לאו דוקא לעכובא אלא אורחא דמילתא הוא שכשמעלין אותו לירוש' ודאי שהיו מעלין לב"ד הגדול ואה"ן שאם העלוהו לב"ד של כ"ג בירוש' דיי ובכן מה שתמה מרן כ"מ ע"ד רבינו ברפ"ה מה' סנהדרין עמ"ש אין

עושין זקן ממרא אלא בב"ד של ע"א דאמאי לא כתב שאף מיתתו נמי לא היה אלא בב"ד של ע"א כמו ששנינו בפ' הנחנקין וכתב דמההיא דפ"ק דסנהדרין שאמרו שמיתת זקן ממרא בכ"ג משמע כדבריו אלא דמתני' ק' הנה נכון ע"פ האמור דב"ד הגדול דמתני' לאו דוקא כיון דקרא לא קפיד אלא אאמראה וקרא דכל ישראל ישמעו ויראו הוא דהורה לנו שיהיה מיתתו בירוש' ברגל אבל שיהיה בב"ד הגדול לא שמיע לן מהאי קרא כנלע"ד.

ומ"מ עיקר דברי מרן דרפ"ה מה' סנהדרין שכתב דמההיא דרש' דפ"ק דסנהדרין מוכח דמיתתו של זקן ממרא היה בכ"ג הם הפך דבריו דפרקין שכתב דקטלה דזק"מ בכ"ג דאיתמר בפ"ק דסנהדרין לאו דוקא קטלא ממ"ש דהא בהדיא תנן דאינן אלא בב"ד הגדול שבירוש' אלא קטלא דאיתמר התם היינו גמר דין יע"ש אשר לפ"ז דברי רבינו נכונים דנקט אין עושים זקן ממרא לכלול בין האמראה בין המיתה כמו אין עושי' מעיר הנידחת אבל אי הוה תני אין ממיתין הוה משמע דוקא המיתה ולא ההמראה ולומר דמרן דקדק אמאי לא אמר אין ממיתין ולימא אין עושים ואין ממיתין זקן ממרא דש"מ דס"ל דקטלא בכ"ג דאיתמר בפ"ק היינו מיתה ממש וע"ז תמה עליו שפיר ממתני' דסנהדרין הנה מלבד שאין זה במשמעות לשון מרן אכתי כיון שכן דעתו של רבי' איך כתב כאן בדעת רבינו דקטלא דפ"ק דסנהדרין היינו גמר דין וצ"ע כעת.

ודע שבעיקר פלוגתייהו דר"ע ור"י פסק רבינו כר"ע לגבי זקן ממרא דוקא אבל באינך פסק כר"י דלא היה צריך עליית לרגל אלא מיד היו ממתין אותו בב"ד והיו שולחין בכל ישראל לומר פ' נהרג על דבר פ' ומשמע דס"ל לרבינו דר"ע לא פליג אלא דוקא בזקן ממרא ומודה לר"י בשאר וכ"כ מרן כ"מ כאן ובפח"י מה' עדות ד"ז יע"ש וק"ל דבתוספתא פי"א דסנהדרין אפליגו אף בשאר וכן בספרי פ' ראה ע"פ דוכל ישראל ישמעו ויראו הנאמר במסית מייתי פלוגתא דר"מ ור"י יע"ש הרי דלאו דוקא בזקן ממרא פליגי אלא אף בשאר ואולי משמע ליה לרבינו דמדלא מייתי פלוגתייהו דר"ע ור"י תנא דמתני' בזקן ממרא ש"מ דס"ל דבאינך אזיל ומודה ר"ע לר"י ופליגי תנאי בהכי א"נ תנא דמתני' לא מייתי פלוגתיהו אלא דוקא גבי זקן ממרא דהתם דוקא ראה דבריו של ר"ע וכעין זה אמרו בריש פ"ק די"ט וכעת צ"ע אשר עפ"ז שמצינו מחלוקת בין הספרי ובין תנא דמתני' לדעת רבינו הנה מקום איתי לישב דברי רש"י ממה שהוק' להלח"מ בפרקין למה לא פי' קרא דוכל העם ישמעו ויראו דכתיב גבי מסית דכתיב בפ' ראה שבא לומר ענין הכרזה כמו שכתב גבי קרא דבן סורר ומורה בפ' כי תצא יע"ש מפני שרש"י ראה הספרי עם ההיא דסנהדרין חלוקין בענין המסית אם ההכרזה היא לדעת ר"ע שהיו שולחין בכל ב"ד להודיע שפ' נהרג או שההכרזה היה שהיו הורגין אותו בירוש' ברגל כדין זקן ממרא

ולכן בזקן ממרא דתני תנא בהדיא דמיתתו ברגל לר"ע פי' הכתוב דוכל העם כר"ע שהיו הורגין אותו ברגל והיינו הכרזה כמ"ש מרן כ"מ ודלא כהרא"ם ז"ל וגבי שאר דהיינו ן' סורר ומורה ועדים זוממי' דלא אשכח פלוגתא בהו פי' הכתוב כר"י וגבי מסית דאשכח פלוגתא בין הספרי ותנא דמתני' סק"ל את ידיו כנלע"ד ודוק.

ודע שרבינו כאן כתב שגמר דינו של זקן ממרא היה בעירו ומיתתו בירוש' ברגל ולא ידעתי מנ"ל הא מילתא דגמר דינו היה בערו ולא בירוש' ברגל ומרן כ"מ כתב דהיינו מאותה שאמרו ברפ"ק דסנהדרין דקטלא דזקן היה בכ"ג והיינו גמר דינו דאלו מיתתו היה בב"ד הגדול שבירוש' אלא על גמר דינו קאמר שהיה בכ"ג יע"ש ולא ידעתי דנהי דמהתם משמע שהיה ג"ד בכ"ג אבל אכתי נימא שהיה ג"ד בכ"ג בירוש' ברגל ומה ששנינו שהיו מעלין אותו לב"ד הגדול שבירוש' היינו בעת העליה אבל בשעת המיתה היו גומרין דינו ב"ד של כ"ג והיו שולחין להמיתו וא"נ ב"ד הגדול דנקט מתני' לאו דוקא כמ"ש לעיל דהא לא אשכחן דקפיד קרא אלא על ההמראה ולא על הקטלא ועל גמר דין וא"כ נימא דגמר דינו לא היה אלא בעת המיתה ולא מקודם דאיכא ביה משום עינוי הדין ואברא דמדקאמר ר"י לר"ע לא מענין דינו הכי משמע דלר"ע היה בה עינוי הדין מיהו צ"ע מנ"ל לר"ע האי מילתא ואולי כיון דמיד שהעידו עליו העדים שעשה כהוראתו דינו מבוא' כל שמשהין אותו עד הרגל הו"ל עינוי הדין אף דלא גמרו דינו למיתה והסכימו כולם שדינו למות וזה מבואר.

ודע דמהא דקי"ל גבי זקן ממרא כר"ע שהיו ממתין אותו ברגל ק"ל לידידי הרב ועצום בפ' נר"ו ההיא דפ' אלו מגלחין די"ד ע"ב דאפליגו אביי ורב יוסף בברייתא דקתני דנין דיני נפשות במועד דאביי קאמר דדנין לאו דוקא דהא איכא ביטול שמחת י"ט אלא לענין בדיניה קאמר יע"ש דהשתא תיקשי ליה לאביי הא דזקן ממרא דקתני בהדיא דממתין אותו ברגל מקרא דוכל ישראל ישמעו ויראו וע"כ לשנויי כדרב יוסף וי"ל דגבי זקן ממרא דאי אפשר בלא"ה אע"ג דאתו לאמנועי משמחת י"ט ממתין אותו ברגל אבל בשאר המומתין דאפשר למחר וליומא אחורי ק"ל שפיר לאביי אמאי התירו לדון בי"ט אלא ודאי דלעיוני קאמר ועוד י"ל לע"ד דכיון דזקן ממרא כבר נגמ' דינו בעירו אפי' שהיו ממתין אותו ברגל לא היו מתבטלין משמחת י"ט דגברא קטילא קטלו וליכא איסורא דלא תאכלו על הדם אלא ביום שנגמרו דינו על המות ולא ביום שנהרג וספק זה יש להסתפק במי שנגמר דינו למיתה שאסורין באכילה אותו יום אם בכת זה המחוייב מיתה מי נימא דהותרו לאכילה או לא וכעת אין הפנאי מסכים עמי לעמוד על זה.

ודע דבפ' הנחנקין דפ"ט מייתי ההיא דת"ר ד' צריכין הכרזה כו' ובכולם כתיב וכל

העם וכל ישראל ובעדים זוממים כתיב והנשארי' דלאו כ"ע חזו לסהדותא יע"ש ועיין בפי' רש"י שם וק"ל דגבי בן סורר נמי לאו כ"ע חזו להכי שהרי אינו נענש ן' סורר אם לא משהתחיל להביא ב' שערות עד שיקיף זקן וכמ"ש רבינו בפ"ה מה' ממרים וכמה חילוקים אחרים דלא שייכי לגבי כ"ע כמו שיראה הרואה ואיך כתיב וכל העם ומזקן ממרא ל"ק לי דאפשר דכל העם ישמעו ויראו קאי אכל ישראל אפי' למי שאינו ראוי לזקן ממרא שישאו ק"ו שלא לעבור ע"ד חכמים מהריגת זקן ממרא אבל גבי בן סורר ק' ואפשר לומר דגבי ן' סורר ישמעו ויראו כל ישראל שלא לגזול ולגנוב כיון שן' סורר נהרג ע"ש סופו ודוק.

פרק ה

הלכה א

המקלל אביו ואמו כו' שנאמר אביו ואמו קלל דמיו בו כו'. נתתי אל לבי לתור ולדרוש בשורש זה דוי"ו להוסיף או לחלק הנה בפ"ד מתות דס"ו ע"א ובמציעא דצ"ד ובשבועות דכ"ז ובחולין דע"ח וביומא דז"ן ובמנחות ד"ץ ע"א מייתי תלמודא פלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן גבי קרא דומקלל אביו ואמו מות יומת וקאמר אין לי אלא אביו ואמו אביו שלא אמו אמו שלא אביו מנין ת"ל אביו ואמו קלל אביו קלל אמו קלל דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר משמע שניהן כאחד ומשמע אחד אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו ע"כ ופרש"י רבי יונתן אומר מתחיל' המקרא משמע את אביו ואת אמו דאע"ג דוי"ו מוסיף על ענין ראשון משמע נמי אחד מהם עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו כדרך שהוצרך לפרוט בכלאים שכתוב בו לא תחרוש בשור ובחמור ופרט בו יחדיו שלא תאמר אסור לחרוש בשור לבדו או בחמור לבדו ואביו ואמו קלל דסיפא דריש ליה ר' יונתן לקמן באלו הן הנחנקין לרבות את המקלל לאחר מיתה עכ"ל.

וקודם שנבאר דברי רש"י ז"ל נבין לישנא דר' יונתן דקאמר משמע שניהן כאחד ומשמע אחד אחד בפ"ע כו' מהו הכוונה כי יש לצדד ולומר דהכי קאמר משמע הכי ומשמע הכי ואין הכרע לאחד משתי המשמעיות טפי מהאחר הילכך אית לן למדרש הכתוב לחומרא ולחייב את המקלל את אחד מהם או דילמא הכי קאמר משמע הכי ומשמע הכי ושתיהן בכלל משמעות המקרא וכאלו בא מפורש בכתוב ומקלל אביו ואמו יחד או מקלל אחד משניהם מות יומת ואי כוונת ר' יונתן הוא כהצד הראשון שכתבנו ישתנה הבנת המקרא לדעת רבי יונתן לפי ענין הכתוב דהכא גבי מקלל דהחומרא הוא לחייב מקלל אחד מהם יהיה הבנת הכתוב ומקלל אביו או אמו ואם יהיה ענין הכתו' ציווי

לעשות על ב' דברים והחומרא הוא שיתחייב בשתיהן יהיה הבנת המקרא זה וזה ולא זה או זה משא"כ לפי הצד השני שכתבנו דאין שינוי בהבנת הכתובים לר' יונתן דלעולם יפורשו בהבנת ב' המשמעיו' זה וזה וזה או זה והמשל בזה מקרא שכתוב ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה דלפי הצד הראשון שכתבנו יהיה כונת הכתוב שיתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה ג' יחד ואין הכוונה או זרוע או לחיים או קיבה ולפי הצד השני יהיה כוונת הכתוב שתי המשמעיות שיתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה ג' יחד וגם יפורש הזרוע או הלחיים או הקיבה וכי תאמר אלי היאך אפשר לפרש בכתוב הזה כן כיון דשתי הפירושים סותרין זה את זה דלפי הפי' האחד חייב ליתן שלשתן ולפי הפי' האחר אינו חייב ליתן אלא אחד מהן ולא דמי למקלל אביו ואמו דב' הפירושים אינן סותרין זה את זה כמובן הא לא קשיא דיש לפרש ב' הפירושים הכא נמי שלא יהיו סותרין זה את זה דהיכא דישנן לשלשתן בידו שלא נאבדו או שאין הבהמה בשותפות עם אחר וכיוצא חייב ליתן שלשתן ואם אין שלשתן בידו אלא אחד מהם חייב ליתן אחד מהם מהנמצא בידו או זרוע או לחיים או קיבה.

וא"ת ולפי הצד הראשון נמי כיון דאין הכרע לאחד מב' המשמעיות ואית לן למדרש לחומרא ה"נ היכא שאין בידו אלא זרוע או לחיים או קיבה ודאי דאית לן למדרש לחומרא ולחייבו באחד מהן וא"כ לא נ"מ בין שני הצדדים שצדדנו מידי לזה אומר לך דאה"נ אלא דלפי הצד הראשון אין ב' המשמעיות בכלל משמעות המקרא דמשמעות המקרא והבנתו הוא אחד משניהן דהיינו מקלל אביו או אמו ומקלל שתיהן כאחד ילפינן ממילא ומק"ו וה"נ גבי קרא דונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה משמעות המקרא הוא שיתן זה וזה וזה והיכא שאין לו אלא אחד מהן מסברא ילפינן דודאי לא חייבו הכתוב אלא היכא דיש לו שלשתן ואם אין לו אלא אחד מהן סברא הוא דמחייב ליתנו לכהן דבכלל מאתים מנה משא"כ אפי' הצד השני הב' המשמעיות בכלל הבנת הכתוב וכאלו בא מפורש הדבר בכתוב כמדובר לעיל.

ואין ספק דהצד השני הוא הנכון בכוונת הלשון חדא דלפי הצד הראשון העיקר חסר מדברי ר' יונתן דקאמר משמע שניהן כאחד ומשמע אחד אחד לבדו ואם כוונתו לומר דאין כאן אלא משמעות אחד ותפסינן לחומרא הו"ל לרבי יונתן לסיים ולומר דהכא פי' הכתוב הוי כל אחד ואחד לבדו משום חומרא ועוד דכיון דספק נפשות הוא אדרבא הו"ל למדרש קרא אפי' לא כתיב יחדיו כמו דכתיב יחדיו ואינו חייב עד שיקלל את שתיהן ועוד דבפ' השואל דצ"ו ע"א גבי קרא דאם בעליו עמו ובעליו אין עמו לא קאמ' הש"ס דרב' סבר לה כר' יונתן ומתר' לקראי כוותי' אם בעליו עמו לא ישלם משמ' דאיתיה

בתרוייהו ומשמע דכי איתיה בחדא וליתיה בחדא פטור וכתיב בעליו אין עמו שלם ישלם משמע דליתי' בתרוייהו ומשמ' נמי דכי איתיה בחדא וליתיה בחדא חייב לומר לך כו' יע"ש ואם איתא להצד הראשון שכתבנו דאין במשמעות המקרא והבנתו אלא חדא או זה וזה או זה אלא הו"ל למדרש שתיהן בתרוייהו ובכל חדא וחדא אלא אחד מהם הו"ל למדרש ולחומרא אלא ודאי דהצד השני הוא הנכון דלרבי יונתן היכא שהזכיר הכתוב ב' דברים אפי' שהזכירן בוי"ו כשפסק עליהן דין מיתה או איסור קאי אשניהן יחד ואכל אחד ואחד לבדו דשתי המשמעיות הן בכלל הבנת הכתוב כמדובר ועיין ג"כ להתוס' ביומא דנ"ח ע"א ד"ה רבי יונתן כו' שכתבו בהדיא דלרבי יונתן ב' המשמעיות בהבנת הכתוב יע"ש ועיין בס' לשון ערומים בלשונות הרא"ם די"ד ע"ב ד"ה מעתה ודוק.

ובכן נבא לבאר כוונת רש"י ז"ל דמ"ש מתחילת המקרא משמע את אביו ואת אמו כו' כוונתו מבוארת דלר' יונתן אין צורך ללמד דאף על אחד מהם חייב מסוף המקרא דסמך הקללה לאמו כמ"ש ר' יאשיה אלא מתחילת המקרא נמי משמע דחייב על אחד מהם וז"ש רש"י משמע את אביו ואת אמו כו' כלומר משמע דאי משמעות אע"ג דכתוב את אביו ואת אמו בוי"ו דאע"ג דוי"ו מוסיף על ענין א' משמע נמי אחד מה כו' כלומר דהוי"ו מוסיף לא ימעט משמעות דאחד מהם נמי דההוספה היא לענין הדין שהדבר האחרון דינו כדבר הראשון והראשון כאחרון ע"ד שאמרו במציעא דצ"א ע"א גבי שומר שכר וש"ח דיליף מדין שואל בוי"ו מוסיף לענין אם בעליו עמו דפטור דילמד עליון מתחתון ועיין בזבחים דמ"ה ע"א לענין נהנה מן ההקדש דאם בספק חייב אשם תלוי כשאר ספק חטאות דיליף בוי"ו מוסיף דואם נפש כי תחטא ועיין במנחות די"ט ע"א גבי מקמיצה ואילך מצות כהונה ועיין ביומא ד"ה ע"ב לענין מכנסיים דמעכב בבגדי כהונה ועיין בראש השנה ד"י ע"א גבי פירות שחנטו בשנה רביעית קודם ט"ו בשבט דכתיב ובשנה הרביעית וכיוצא באלו בש"ס וא"כ ה"נ הוי"ו מוסיף הוא לענין אמו שדינה כדין אביו שהמקלל חייב אבל אכתי אפשר נמי למשמע מקרא שע"כ אחד מהם חייב וכאלו אמר ומקלל אביו ומקלל אמו שכל ב' דברים שהוזכרו בכתוב וגזר עליהן מיתה או איסור אפי' שהב' דברים נאמרו בוי"ו מוסיף הדין הנאמר עליהן קאי בין על שניהן יחד בין לכל אחד לבדו כמ"ש רש"י בפ' השואל דצ"א ע"ב ד"ה אביי סבר כו' וכתב עוד כדרך שהוצרך לפרט בכלאים שלא תאמר אסור לחרוש בשור לבדו או בחמור לבדו כו' לדר' יונתן מה"ט הוצרך הכתוב גבי לא תחרוש בשור ובחמור לומר יחדיו משום דאי לא הוה כתיב יחדיו הוה משמע בין בשניהן יחדיו ובין בכל אחד ואחד לבדו.

וראיתי למהריב"ל בח"ג סי' ס"ח שהביא דברי רש"י ז"ל הללו וכתב וז"ל ואיכא למידק דכיון דעיקר המשמעות הוא דוי"ו מוסיף על ענין ראשון למה אצטריך יחדיו ואפשר לתרץ חדא מתרתי דנימא דכוונת רש"י ז"ל למימר דאם לאו קרא דלא תחרוש בשור ובחמור יחדיו הייתי אומר מסברא דמשמע שניהן כאחד ודוי"ו מוסיף על ענין ראשון אבל כיון דאצטריך למימר בשור ובחמור יחדיו משמע דהיכא דלא כתיב יחדיו לא משמע אלא כל אחד בפני עצמו ולפי זה התירוץ לישנא דנמי הוא דחוק א"נ אפשר למימר דכוונת רש"י דכיון דלא קאמר או וקאמר יחדיו כוונת הכתוב להזהיר ולענוש בשור ובחמור לבדו או בשניהן יחדיו משום דאין מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין ונפקא מינה דהיכא דאתה יכול לקיים את שניה' שפיר ואם לא נוכל לקיים את שניהן נקיים משמעות דוי"ו מוסיף על ענין ראשון דמשמע טפי עכ"ל ויש ט"ס הניכר בדבריו ובמ"ש דלא קאמר או וקאמר יחדיו צ"ל ולא קאמר יחדיו וכ"כ שם בפ' י"ז בתשו' כיע"ש.

ויען ראה ראיתי להרב כהונת עולם ז"ל בה' נדרים ד"ב ע"א ד"ה אך נתקשה הרבה בהבנת דברי מוהריב"ל ז"ל הללו עד שהוצרך לומר דט"ס נפל בלשון הקושיא או שהלשון אינו בדקדוק וכונתו להקשות על לשון ר' יונתן דנקט משמע שניהן כאחד כו' כיע"ש ועיין ג"כ בס' עבודת ישראל דקכ"ו ע"א וע"ב ועיין עוד בס' קול יעקב בחידושי ההלכות די"ז ע"א ובמ"ש שם וז"ל ומיהו יש הפרש אחר מהכא להתם דהכא ההיא דאתה יכול לקיים את שניהן נכלל בתירוץ זה והתם עשאו בשני תירוצים וצריך ישוב עכ"ל ואני לא מצאתי שום הפרש במ"ש בסי' ס"ח למ"ש בסי' י"ז ולא זכיתי להבין מאי קאמר.

ולע"ד אין צורך להגיה בדברי מוהריב"ל ז"ל כלל דהרב ז"ל ידע שפיר דאצטריך יחדיו לדעת רש"י גבי לא תחרוש בשור ובחמור לאשמועינן בעלמא דכל היכא דלא כתיב יחדיו דרשינן וי"ו לחלק אלא דהרב ספוקי מספ"ל אי אתא יחדיו לאשמועינן בדעלמ' וי"ו לחלק דוקא או דילמא דבעלמא דרשינן שתיהן בין וי"ו להוסיף ובין וי"ו לחלק ומספ"ל בלישנא דרבי יונתן דקאמר משמע הכי ומשמע הכי בשני הצדדים שצידדנו לעיל אי הכוונה בהצד הראשון או כהצד השני והרב ז"ל הכריח כהצד השני מלשון רש"י שכתב משמע נמי כו' דמבואר דס"ל דאי לאו יחדיו משמע בין וי"ו לחלק ובין וי"ו להוסיף דשתיהן במשמ' הכתוב ואין ספק דהכריחו לרש"י כן לישנא דר' יונתן וההיא דהשואל וכמו שהכרחנו לעיל והרב ז"ל לא הוצרך להאריך בזה דהוא מבואר מעצמו והוא ז"ל לא כתב מעיקרא ואיכא למידק ור"י אלא לומר דלזה יש לתרץ חדא מתרתי והעיקר בכוונת רש"י דאי לאו יחדיו יש במשמעות הכתוב בין וי"ו לחלק ובין וי"ו להוסיף משום דבחדא מינייהו לא סגי דאין עונשין מן הדין ואין מזהירין מן הדין ולכן בסי' י"ז עשה

עיקר מהתירוץ האחרון ולא הזכיר הראשון וזה ברור.

ותמהני מהרב שער אפרים ז"ל בסי' קל"ג ד"ק ע"ג עמד על דברי רש"י דפ' ארבע מיתות ובמ"ש מהריב"ל על דבריו והאריך ליישב כוונת רש"י ז"ל בדברים דחוקים מדרך הפשט כיע"ש ועיין עוד למהרשד"ם בחא"ה סי' מ"ח דלפי דבריו ז"ל כוונת רש"י דכל היכא דלא כתיב יחדיו אין משמעות הכתוב אלא וי"ו להוסיף או וי"ו לחלק כל אחד לפי ענין הכתוב דאי וי"ו להוסיף לחומרא דרשי' ליה בוי"ו להוסיף ואם וי"ו לחלק לחומרא דרשי' ליה בוי"ו לחלק יע"ש ודבריו ז"ל הם כהצד הראשון שכתבנו לעיל בלישנא דר' יונתן וזה לא ניתן ליאמר וכמ"ש לעיל וכבר תפס עליו בזה הרב משפט צדק בח"א דקמ"א ע"א והרב כ"ע ז"ל בדף ע"ב גם מהרימ"ט ז"ל בח"א סי' קל"ד קאי כשיטת הרשד"ם ז"ל וכבר תמה עליו ג"כ בס' כ"ע דפ"א רע"ב כיע"ש גם הרב משפט צדק שם לא צידק כמ"ש שם דיחדיו אשמועינן לדעת רש"י דוי"ו לחלק דוקא ובין לחומרא ובין לקולא ומ"ש רש"י אע"ג דוי"ו מוסיף על ענין ראשון כו' היינו אי לא הוה כתיב יחדיו דהשתא דכתיב יחדיו אשמועינן איפכא דבעלמא וי"ו לחלק יע"ש ולדבריו מלבד דק' ההיא דפ' השואל דצ"ו דדרשינן לקרא דר' יונתן בשתי המשמעיות דוי"ו להוסיף ובוי"ו לחלק אם לישנא דר' יונתן נמי דקאמר משמע שניהן כאחד ומשמע אחד אחד כו' לא דייק דלפי דבריו לא הו"ל לר' יונתן לומר אלא משמע אחד אחד בפ"ע עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו אם לשון רש"י דכתב משמע נמי פשטיה משמע דב' המשמעיות איתנהו כמבואר ועיין ג"כ להרב ט"ז בי"ד סי' רכ"ח ס"ק מ"ט שגם הוא ז"ל משמע ליה כהרשד"ם ז"ל דלרבי יונתן כל היכא דלא כתיב יחדיו אין כאן אלא משמעות אחד לחומרא יע"ש ובהרב כהונת עולם ז"ל ד"ף יע"ש ומה שיש לעמוד עוד בדברי הט"ז ז"ל עיין בס"ס לחם יאודה ח"ב דס"ו ע"ד וגם הוא ז"ל קאי בשיטת הרב משפט צדק ז"ל בכל מ"ש שם כיע"ש.

ולענין הלכה במחלוקת זה דר' יאשיה ור' יונתן כתב הרב הנמקי ז"ל בדפ' השואל דקי"ח ע"ב דקי"ל כר' יונתן דמשמע אחד אחד לבדו ואפי' לא קיילל אלא אחד מהם חייב וכן באם בעליו עמו דאמר קרא לא ישלם לא בעינן שיהיה בשניהן כאחד דהיינו בשעת שאלה ובשעת שבורה ומתה אלא דיי באחד דהיינו בשעת שאלה משום דרבא סבר לה כוותיה וכל היכא דפליגי אביי ורבא הלכה כרבא בר מיעל קג"ם כ"כ הראב"ד ז"ל והרשב"א ז"ל בתשובה עכ"ל ודברי הרשב"א ז"ל בתשובה שכתב הרב ז"ל אין ספק שהיא היא התשובה שהביא מרן ז"ל בב"י בי"ד סי' רכ"ח גבי ראובן שהשביע את חנוך בנו שלא ילוה כי אם ברשות ראובן ושמעון כיע"ש ועיין עוד להתוס' בפ' הזרוע דע"ט ע"א ד"ה עייל לי הנך כו' שכתבו דקי"ל הלכה כחנניה דאותו ואת בנו נוהג בזכרים

משום דהתם מוקמינן לחנניה כר' יונתן דס"ל דלחלק לא צריך קרא והכא ס"ל כר' יונתן והלכה כרבא לגבי אביי יע"ש. וכ"כ הרא"ש ז"ל שם כיע"ש ודברי כל הראשונים ז"ל הללו אשתמיט מיניה דמוהרשד"ם בחא"ה סימן מ"ח כמ"ש הרב שער אפרים ז"ל בסימן קל"ב יע"ש.

ואיברא דלמאי דקי"ל כר' יונתן א"כ גבי אותו ואת בנו הו"ל למדרש אותו כחנניה דאתא לרבות זכרים והו"ל למפשט דחוששין לזרע האב דלרבנן דחנניה דאצטריך אותו לחלק מספ"ל אי חוששין לזרע האב או לא אבל לדידן דלא בעינן אותו לחלק א"כ ע"כ אתא לדחנניה דדריש אותו דמשמע זכר כדאיתא התם בפ' אותו ואת בנו דע"ט ע"א וא"כ תפשוט מינה דחוששין לזרע האב ואלו בפ' שני דייני גזרות דקי"א פסק הש"ס בהדיא הלכה כר' יאודה בפרדות דמספק"ל אי חוששין לזרע האב וגם כל הנהו אמוראי בתראי דמייתי התם ס"ל כר' יאודה דמספ"ל אי חוששין לזרע האב כמ"ש התוס' שם ד"ה עייל לי יע"ש.

והנה קושיא זו הוקשה להם להתוס' בפ' שור שנגח דנ"ד ע"א ד"ה או מבעי ליה לחלק כו' יע"ש שהניחוה בתימה ועיין לרש"ל בס' יש"ש בפ' או"ב סי' ג' שעלה לישב דאפי' לר' יאודה דמספ"ל אי חוששין לזרע האב מצי סבר כר' יונתן דלא בעינן קרא לחלק ואותו אצטריך לרבות את הכלאים ואע"ג דכלאים מרבינן ממילת או איכא למימר דר' יאודה או לא דריש א"נ מילת או דרשינן ליה למלתא אחריתי וכמ"ש התוס' בהאי שמעתתא עכ"ל ועיין למורי הרב בס' שער המלך ה' שחיטה דקמ"ח ע"ג שכתב דלדידן אותו אצטריך לרבות את הכלאים ואו לרבות את הכוי ובהכי ניחא ליה דברי רבינו ז"ל דאע"ג דבפי"ב מה' שחיטה הלכה י"א פסק דאיסור או"ב נוהג בזכרים מספק שמא חוששין לזרע האב אפי"ה פסק שם בפי"ב הלכה ח' דשה הבא על הצביה וילדה בת ואותה בת ילדה בן ושחטה עם הבן לוקה ותמהו עליו דאמאי לוקה כיון דס' הוא אי חוששין לזרע האב א"כ בת הצביה הזאת ספק הוא אי נוהג בה דין אותו ואת בנו ואין מלקין על הספק מיהו לפי האמור הנה נכון דאע"ג דס' הוא אי חוששין לזרע האב אפי"ה גלי רחמנא בכלאים דנוהג בה דין אותו ואת בנו את"ד יע"ש.

ולא נחה דעתי בזה כמו שאכתוב לקמן ודרך אגב ראיתי שם למורי נר"ו עמד עמ"ש הר"ן ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל דאפי' רבי יאודה דמספ"ל אי חוששין לזרע האב אפי"ה ס"ל לענין אותו ואת בנו דאין חוששין מדרשא דקראי ומספ"ל בעלמא משום דקסבר חידוש הוא שחדשה תורה באו"ב דאין חוששין אבל בעלמא חיישינן יע"ש דא"כ מאי פריך התם בגמ' דע"ט ע"ב אבריתא דאו"ב נוהג בכלאים ובכוי ולפלגו בחוששין לזרע האב

בפלוגתא דחנניה ורבנן כו' ואי כדבריו מאי קושיא אפשר דאפי' דס"ל לרבנן דחוששין לזרע האב מספ"ל אי נוהג בזכרים משום דכתיב בנו מי שבנו כרוך אחריו אלא ודאי דהא בהא תליא דמאן דס"ל חוששין לזרע האב ס"ל דנוהג בזכרים ומאן דס"ל אין חוששין ס"ל דאינו נוהג בזכרים והצריכו עיון יעו"ש.

ולע"ד אפשר ליישב דע"כ לא קאמר הרמב"ן ז"ל דאפי' למאן דמספ"ל בעלמא אי חוששין לזרע האב אפ"ה לענין או"ב ס"ל דאין חוששין מדרשא דקראי אלא משום דק"ל דאלת"ה ת"ק דחנניה דס"ל דאינו נוהג בזכרים מני לא רבי יאודה ולא רבנן ולא ר"א דכולהו ספוקי מספ"ל אי חוששין לזרע האב כדמסיק הש"ס התם בדע"ט ע"ב ומתוך כך ע"כ לומר דאפי' מאן דמספ"ל בעלמא גבי או"ב ס"ל דאין חוששין כי היכי דתיקום רישא דברייתא כר"י וכמבואר מדברי הרמב"ן ז"ל בס' המלחמות שהביא מורי הרב נר"ו שם ובכן לפום מאי דאסיק אדעתיה הש"ס למימר כרבנן ור"א מפלגו בחוששין לזרע האב ולרבנן ס"ל חוששין לזרע האב ולר"א אין חוששין ולא קמספ"ל בזה כלל א"כ לפ"ז מצינן למימר שפיר דת"ק דחנניה היינו ר"א ומה"ט קממעט זכרים ולא בעינן למדחק נפשין ולומר דת"ק דחנניה בעלמא ס"ל חוששין ושאני הכא דגלי קרא כיון דמצינן לאוקומה שפיר כמאן דס"ל אין חוששין ומש"ה פריך הש"ס דאדמפלגי רבנן ור"א בכלאים ובכוי לפלוג בפלוגתא דחנניה ורבנן מיהו למאי דמסיק וקאמר דאף רבנן ור"א ספוקי מספ"ל אי חוששין לזרע האב מעתה עכ"ל דת"ק דחנניה נמי ס"ל הכי ושאני אותו ואת בנו דגלי ביה קרא דאלת"ה מני לא ר"י ולא רבנן ולא ר"א ודוק.

ועוד אפשר ליישב לע"ד דלדעת הרמב"ן ז"ל כי פריך הש"ס לפלוג בפלוגתא דחנניה ורבנן לאו לענין אותו ואת בנו קאמר אלא בפלוגתא דפליגי בפרדות רבי יאודה וחכמים קאמר דאמר שמואל מאן חכמים חנניה דהתם נמי קמפלגי בחוששין לזרע האב דלר"י דאין חוששין לזרע האב הנולדים מן החמור עם הנולדים מן הסוס אסורים ולחנניה דס"ל חוששין לזרע האב מותרים ולמה להו לאפלוגי הכא בתרתי בחוששין לזרע האב ובשה ואפי' מקצת שה ולזה משני אי פליגי בההיא הו"א בהא אפי' רבנן מודו דשה ואפי' מקצת שה לא אמרינן ודוק ומיהו מ"ש בתירוץ הראשון הוא הנכון לע"ד טפי.

ודע שרש"י ז"ל חלוק על הרמב"ן ז"ל בזה וס"ל דת"ק דחנניה דממעט זכרים באו"ב ס"ל דאין חוששין לזרע האב כלל ואפי' לקולא דלא מספ"ל דחוששין לזרע האב אלא לר' יאודה ולרבי אליעזר ורבנן דר"א אבל לדידיה לא מספ"ל כלל ואמינה לה ממ"ש רש"י ז"ל בס"פ ב' דייני גזרות דקי"א ע"ב עלה דתניא פרדא שתבעה אין מרביעין עליה לא סוס ולא חמור אלא מינה כתב וז"ל מספ"ל אי חוששין לזרע האב כו' ורבנן פליגי עליה

ואמרי אין חוששין לזרע האב ואם בת סוסיא היא מרביעין עליה סוס ואם בת חמורה היא מרביעין עליה חמור הכי איתא בפ' או"ב עכ"ל.

ולכאורה דבריו תמוהים דרבנן דפליגי עליה דרבי יאודה היינו חנניה דס"ל חוששין לזרע האב כדקאמר שמואל ואע"ג דלדידהו אמרינן כל מיני פרדות אחת הן ואפי' הנולדים מן החמור מותרין עם הנולדים מן הסוס מ"מ פרי עם האם אסור דהתם היא סוסיא והפרי אי חוששין לזרע האב היא חמור וה"נ קאמר התם רב הונא בריה דרב יאושע הכל מודים בפרי עם האם שאסור ואיך כתב רש"י ז"ל דרבנן דפליגי עליה דר' יאודה ס"ל דאין חוששין לזרע האב ופרי עם האם שרי דמה לי פרי עם האם מה לי פרד עם האב דהיינו בת סוסייא דמרביעין עליה סוס שכתב רש"י ז"ל מיהו נר' דרש"י ז"ל ס"ל דת"ק דחנניה דממעטו זכרים באו"ב ס"ל דאין חוששין לזרע האב ולדידהו פרי עם האם שרי דע"כ לא קאמר רב הונא הכל מודים בפרי עם האם שאסור אלא לר' יאודה דספוקי מספ"ל אי חוששין לזרע האב ולחנניה דפשיטא ליה הכי מיהו לת"ק דחנניה דפשיטא להו דאין חוששין לזרע האב ודאי דפרי עם האם שרי ושמואל משום דס"ל דהלכה כחנניה קאמר דחכמים דפליגי אר' יאודה היינו חנניה כדקאמר הש"ס ואזדה שמואל לטעמיה כו' אבל אה"נ דת"ק דחנניה פליג עליה דר' יאודה נמי וס"ל דאפי' פרי עם האם שרי ומ"מ לא ידעתי אמאי לא כתב רש"י ז"ל ג"כ דחכמים פליגי עליה דר"י וס"ל דחוששין לזרע האב וכל מיני פרדות אחת הן ומאן חכמים חנניה כדקאמר שמואל וצ"ע ועיין בפ' כל הבשר דקי"ד ע"ב דנראה דפרי עם האם לכ"ע אסור וליכא מאן דפליג בהא כדברי הרמב"ן ז"ל יע"ש.

עוד ראיתי למורי הרב שם דקמ"ט ע"א הקשה בשם מהר"ם מלובלין סי' ס"ה דבפ' כסוי הדם דפ"ו ע"ב אפליגו ר"י ורבנן בשחט חיה ועוף במקום אחד דרבנן ס"ל כסוי אחד לכולן ור"י ס"ל שחט חיה יכסינה ואח"ך ישחוט את העוף ואמרי' דטעמיה דר"י משום דקרא כתיב חיה או עוף ורבנן ס"ל דאו לחלק ור' יאודה לחלק מדמו נפקא ורבנן דמו טובא משמע יע"ש והשתא כיון דאנן קי"ל דחוששין לזרע האב מספק א"כ גבי כסוי הדם היה לנו לפסוק דטעון כסוי לכל אחד מספק דהא לחנניה דס"ל דחוששין לזרע האב לגבי אותו ואת בנו לא בעי או לחלק וא"כ גבי כס"ה דכתיב או אי חוששין לזרע האב לא בעי או לחלק וי"ו ודאי דאתא להפסיק ולהטעין כסוי לכל אחד דלחלק לא צריך קרא וא"כ מספקא הול"ל דטעון כסוי לכל אחד שמא או אתא לחלק או שמא אתא להטעין כסוי לכ"א יע"ש ויותר היה לי לתמוה דלדידן דקי"ל כרבא אליבא דר' יונתן דוי"ו לחלק א"כ פשיטא טובא דאו לא אצטריך לחלק אלא אצטריך להטעין כסוי לכ"א כר' יאודה

וא"כ לא הוה לן למפסק כרבנן דר"י דכסוי אחד לכולן אלא כר"י.

וראיתי למורי הרב נר"ו שם שתירץ וז"ל דאו דגבי כסוי הדם אצטריך לדרשא אחריתי דדריש בתורת כהנים יכול אף עוף טמא במשמע ת"ל חיה וכתב הרב ק"א ז"ל וז"ל דסמיך חיה לעוף לומר שחיה או עוף שהיא כחיה וממילת או דרישה לה שלא נאמר זה או זה אלא על דברים שהן ממין אחד אלו דבריו יע"ש ולא נחה דעתי בזה שהרי חזרו בתורת כהנים מדרשא זו ואמרו אי מה חיה שאינו באם על הבנים כו' ת"ל אשר יאכל יצא עוף טמא שאינו נאכל אין לי אלא עוף נאכל חיה נאכלת מנין ת"ל חיה או עוף אשר יאכל וכתב הרב ק"א ז"ל אין לו צריך שיהיה ממין הנאכל לחיוב כסוי דמו אלא בעוף דסמוך לו כתיב תנאי דאשר יאכל חיה דאם היא אינו חייב לכסות אלא בנאכלת מנין ת"ל חיה או עוף דמילת או מקיש אותם כדי שתשוב מילת אשר יאכל לשניהן עכ"ל.

הרי מבואר דממילת אשר יאכל ממעטינן עוף טמא וחיה אדרבא יליף מעוף וכיון שכן למאי דקי"ל כר' יונתן דוי"ו לחלק נמי משמע אפי' הוה כתיב נמי חיה ועוף ולא הוה כתיב או שפיר משמע לחלק ומילת אשר יאכל לדידיה ודאי דהוה קאי בין אחיה ובין אעוף כדדרשינן קרא דאם בעליו עמו אשעת שאלה או אשעת שבורה ומתה כדאיתא בפ' השואל דצ"ו ועוד דהא קי"ל מקרא נדרש לפניו ולפני פניו כדאיתא נמי התם דצ"א ע"א ובכמה דוכתי באופן דאכתי אייתר לן מילת או ועכ"ל דאצטריך לכדר' יאודה להטעין כסוי לכל אחד ואחד והדרא קו' לדוכתא ולפי מ"ש לעיל בשם רש"ל ז"ל דר' יאודה דמספ"ל בחוששין לזרע האב מצי סבר כר' יונתן כו' ואו לא דריש כו' א"נ אצטריך לדרשא אחרת יע"ש ה"נ איכא למימר הכא דאו לא דריש א"נ אצטריך לדרשא אחריתי ותלמודא דקאמר דלרבנן אצטריך או לחלק היינו אי ס"ל כר' יאשיה אבל אי ס"ל כר' יונתן איכא למימר דאו לא דרשי א"כ אצטריך לשום דרשא ודוק ועיין במ"ש לעיל בשם מורי הרב נר"ו ליישב דעת רבינו שפסק דכלאים חייב באו"ב וגם חייב בכוי משום דלמאי דקי"ל כר' יונתן דוי"ו לחלק איתר לן מילת אותו ומילת או ודרשינן לרבות את הכוי ואת הכלאים יע"ש ולפי דבריו קשה דה"נ גבי כסו"ה דאייתר מילת או לר' יונתן כמדובר הו"ל לרבות את הכוי כי ע"כ נראה הנכון מ"ש רש"ל ז"ל.

עוד ראיתי למורי הרב נר"ו שם שכתב וז"ל ודוכוותא כעין זה קשה ע"מ שפסק רבינו בפי"ג מה' נזקי ממון כו' יע"ש כלומר דבפ' שור שנגח דנ"ד ע"א איפליגו ר"י ורבנן גבי קרא דונפל שמה שור או חמור דלרבנן אינו חייב על נזקי כלים בבור ולר' יאודה חייב ואמרי' התם דרבנן דרשי שור ולא אדם חמור ולא כלים ורבי יאודה דריש או לרבות את הכלים ורבנן אצטריך או לחלק ור' יאודה לחלק מונפל נפקא ליה ורבנן ונפל טובא

משמע יע"ש ופסק רבינו כרבנן דאינו חייב על נזקי כלים וק' דכיון דקי"ל כר' יונתן דוי"ו לחלק א"כ אייתר לן מילת או וע"כ דאתא לרבות כלים כדדריש ליה כר' יאודה וא"כ הו"ל לרבינו לפסוק כר' יאודה ולא כרבנן ועיין בס' הלכה למשה שם דקי"ג ע"א וע"ב שכתב דאע"ג דקי"ל כר"י איכא למימר דאו אצטריך ליה לשום דרשא ועוד תירץ ע"פ מ"ש הרב תה"ד בפסקים וכתבים סימן ע"ג דמחלוקת ר' יאשיה ור' יונתן אינו אלא כשאינו כולל את שניהן בלשון אחד כעין מקלל אביו ואמו וכן שור ושה דלא תשחטו קאי אשוחטים אבל היכא דכיילינהו בדבור אחד כגון ותפשו בו אביו ואמו כו' לכ"ע משמע שניהן כאחד עד שיאמר או כו' וכמו כן הכא דונפל טובא משמע כמ"ש לרבנן וא"כ אם לא היה אומר או הייתי אומר לכ"ע בעינן שניהן כאחד קמ"ל או לחלק אלא דלהתוס' והרשב"א ז"ל לא ס"ל כהאי חילוקא שהרי כתבו שם דהך סוגייא אתייא דלא כר' יונתן וכמ"ש מהראנ"ח בתשו' כ"י הובאו דבריו בכנ"הג י"ד סי' רכ"ח הגב"י אות שי"ח יע"ש.

והנה זה שדימה הרב קרא דונפל לקרא דותפשו בו שכתב הרב תה"ד ז"ל אין דמיונו עולה כלל דודאי מאי דאמרי' בגמ' ונפל טובא משמע היינו לומר דאף טובא נמי במשמע דונפל אבל פשטיה דלישנא אינו אלא לשון יחיד דלשון רבים הוא באומרו ונפלו לא ונפל אלא דלרבנן משמע להו דאף ונפל נאמר על רבים וקאי אנפילה לכ"א ואחד בפני עצמו וכאלו אמר הכתוב ונפל אחד מהם ובזה אין מקום לתמיהת מהראנ"ח ז"ל על הרב תה"ד ממ"ש התוס' ז"ל שם בפ' הפרה וכבר תפס עליו בזה הרב כהונת עולם בה' נדרים ד"ף ע"ג יע"ש.

והן עתה חדשים מקרוב באו שיטה מקובצת להראשונים ז"ל לבבא קמא וראיתי שם בפ' הפרה דנ"ד שכתב בשם תוספי הרא"ש ז"ל עמ"ש התוס' דהך סוגייא אזלא כאביי וז"ל דמוהר"מ ז"ל תירץ דהכא אפי' ר' יונתן מודה דאי לא הוה או לחלק הוה אמרי' שור וחמור דהכא משור וחמור דחרישה מה להלן יחדיו אף כאן יחדיו ועוד כתוב שם בשם הרב ישעיה וז"ל תימא דכל סוגייא דהכא בין לרבנן בין לר' יאודה כר' יאשיה ס"ל ואנן כר' יונתן קי"ל דבפ' השואל אמרי' דאביי כר' יאשיה ורבא כר' יונתן ובפ' הזרוע נמי אמרי' דכתיב אם שור אם שה ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה ודרשי' אם לחלק כר' יאשיה וי"ל דבמנחות פ' ב' מדות דריש מן הבקר ומן הצאן ומן לחלק לענין נסכין ומסיק תלמודא דאפי' לר' יונתן אצטריך ומן לחלק לכ"א נסכין דאע"ג דמשמע כ"א בפני עצמו סד"א היכא דעבוד בקר וצאן יחד לא יביא לשניהן נסכין אלא כשיעור אחד להכי כתיב ומן לומר שיביא ב' נסכין וכן י"ל כאן דאצטריך קרא לחלק אף לר' יהונתן אע"ג

דמשמע כ"א בפ"ע היכא דנפלו שניהן אימא לא ליחייב אלא אחד מינייהו וכן במתנות כהונה הו"א היכא דשחט שנים לא ליחייב ליתן מתנות אלא מחד מינייהו קמ"ל עכ"ל ואין ספק דט"ס נפל במ"ש דהתם דריש מן הצאן לחלק כו' דלאו ממילת מן הוא דדריש התם לחלק אלא ממילת או דכתיב או מן הצאן דמילת מן אדרבא לאו לחלק אלא לחבר הענין ולהוסיף כדאמרינן התם בדצ"א ע"א גבי קרא דאדם כי יקריב מכם כו' מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן מהו דתימה כיון דכתיב ומן הצאן כמאן דכתיב יחדיו דמי יע"ש.

וע"פ דברי הר' ישעיה ז"ל ממילא יתיישב נמי מה שהוקשה להם להתוס' בפ' או"ב דע"ט ע"א ד"ה עייל לי כו' דהתם בשמעתין מסקינן דבין לר"א ובין לרבנן ספוקי מספ"ל אי חוששין לזרע האב או לא ואמאי מספ"ל מאחר דבפ' הזרוע גבי מתנות מבעי להו קרא לחלק וכיון דבעו קרא לחלק מינה דאין חוששין לזרע האב כת"ק לחנניה דמבעי ליה אותו לחלק וממעטו זכרים מאותו ואת בנו יעו"ש מיהו בהכי ניחא דגבי מתנות אצטריך קרא לחלק אף לר' יונתן דהו"א היכא דשחט שניהן לא ליחייב במתנות אכל חד וחד קמ"ל וברור ובהכי יתיישב נמי מה שהוקשה להם עוד שם וז"ל וא"ת לר' יוחנן דדריש התם אם שה לרבנן לרבות את הכוי כו' וא"כ לא צריך קרא לחלק יע"ש.

ודע דבזבחים פ' השוחט והמעלה דק"ז ע"א מייתי הש"ס פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע גבי זורק מקצת דמים בחוץ דחייב דר"י מפיק ליה מקרא דדם יחשב כו' ור"ע נפ"ל מרבוייא דאו זבח וקאמר ור"י מאי עביד ליה מבעי ליה לחלק ור"ע לחלק מנ"ל נפ"ל מלא יביאנו ור"י ההוא מבעי ליה על השלם הוא חייב ואינו חייב על החסר ור"ע נפ"ל מלעשות אותו ור"י חד למוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ וחד למוקטרי חוץ שחסרו והעלן בחוץ ור"ע מוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ חייב ע"כ וכתבו התוס' שם ד"ה מאי עביד ליה כו' וז"ל ותימא דהך סוגייא דלא כרבא אלא כאביי דפ' השואל דסבר לה כר' יאשיה דבעי קרא לחלק גבי ומקלל אביו ואמו עכ"ל ולפום מאי דקי"ל כרבא וכר' יונתן דוי"ו לחלק נראה דאית לן למפסק כר' ישמעאל דמוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ דפטור דכיון דלא בעינן קרא לחלק מרבינן זורק מריבוייא דאו זבח ואייתר לן קרא דלא יביאנו וקרא דלעשות אותו חד למוקטרי פנים שחסרו והעלן בחוץ וחד למוקטרי חוץ שחסרו והעלן בחוץ דפטור ועיין להרב משל"ל בפי"ט מה' מעשה הקרבנות הלכה י"א ד"ה אך כפי פי' התוס' כו' שכתב דלפי הכלל דהלכה כר"ע מחבירו נראה דהלכה כר"ע כו' יע"ש.

ולפי מ"ש נראה דהלכה כר' ישמעאל בהא מאחר דקי"ל כר' יונתן מיהו לפי דברי הר' ישעיה ז"ל שכתבנו לעיל איכא למימר דאף לר' יונתן אצטריך קרא לחלק דהו"א דאע"ג דלדידיה משמע כל אחד בפ"ע אכתי היכא דשחט שניהן בחוץ לא מיחייב אלא חדא

אחד מיניהו להכי אצטריך קרא לחלק דחיוב אכל חד וחד ודוק ומה שיש לעמוד עוד בענין זה מהסוגיא שבפ' עשרה יוחסין דע"ז ע"ב עלה דאמר רבא מנא הא מלתא דאמור רבנן אין חללה אלא מאיסורי כהונה דתנייא לא יאמר גרושה כו' וממ"ש רש"י ז"ל שם דלכאורה לפי פי' רש"י ז"ל אותה בריתא אזלא כר' יאשיה וגם רבא ס"ל כוותיה וכמ"ש הריטב"א ז"ל בחי' שם עיין במ"ש בסוף פרט איסור חל על איסור די"ט ע"א יע"ש ועיין עוד בס' לשון ערומים די"ד ע"א ד"ה מיהו ק' כו' שהביא אותה סוגיא דפ"ק דקדושין ד"ט ע"ב דיליף ר' יוחנן קדושי ביאה מקרא דבעולת בעל והכי יליף לה מברייתא מקרא דכי יקח איש אשה ובעלה ואמרי' התם דר' יוחנן להכי לא יליף מקרא דובעלה דאי מהתם הוה אמינה עד דמקדש והדר בעיל כו' וכתב הריטב"א ז"ל בחידושיו דר' יוחנן ורבי פליגי בפלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן דר' יוחנן ס"ל כרבי יאשיה דוי"ו להוסיף ולהכי לא יליף ליה מקרא דובעלה משום דהו"א עד דמקדש והדר שהרי וי"ו להוסיף אמנם רבי ס"ל כר' יונתן דמשמע נמי אחד מהם ולהכי יליף מהאי קרא יע"ש.

ועיין לרבינו בריש הלכות אישות ובס' המצות סי' רי"ג ממצות עשה ובשרשיו שם בשורש השני ובמה שהשיג עליו הרמב"ן ז"ל שם די"ו ודי"ז ולפי דברי הרמב"ן ז"ל דקידושי כסף וביאה הן מן התורה ודאי דלדידן דקי"ל כר' יונתן די"ו לחלק נמי משמע קי"ל כר"י דנפ"ל קדושי ביאה מקרא דכי יקח איש אשה ובעלה הנה נא ביארנו כל הסוגייאות שנראה לכאורה דאזלי דלא כר' יונתן והעמדנו אותן אליבא דהלכתא וכמבואר ועיין בפ"ק דמגילה ד"ב ע"ב עלה דבעי הש"ס ואימא פרזים בי"ד מוקפים בי"ד ובט"ו ומשני א"כ לימא קרא את יום י"ד וט"ו השתא דכתיב את ואת אתא את ופסקיה הני בי"ד והני בט"ו ע"כ.

ולכאורה ק' דהך שינויא דמשני דלא כר' יאשיה ודלא כר' יונתן דהא הכא גבי קרא דאיש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו דאע"ג דכתיב את ואת ואפי' לר' יונתן קאמר דמשמע נמי אחד מהם וכ"ש לר' יאשיה דלא משמע אלא שניהן כאחד ולפי מ"ש הרב שער אפרים בסי' מ"ח ליישב ההיא דקדוש ידים דכתיב נמי את ידיהם ואת רגליהם יתיישב ג"כ זה וכן למה שתירץ בנו של הרב שם מיהו למ"ש בס' אש דת די"ט ע"ד קשה ודוק ועיין עוד שם בפ"ק דמגילה במאי דבעי ואימא פרזים בי"ד מוקפים אי בעו בי"ד אי בעו בט"ו יע"ש ולפי מ"ש הריטב"א ז"ל ונביא דבריו לקמן דבמידי דעשיה לכ"ע וי"ו להוסיף ק' לכאורה מאי קושיא דהא ואת כתיב ואפשר דתלמודא השתא בעי למימר דעיקר קרא דאת יום י"ד ואת יום ט"ו לאו במוקפים איירי אלא בפרזים ובשושן דפרזים בי"ד ושושן בט"ו כדגלי בהו קרא וכמ"ש רש"י בד"ה פרזים בתליסר ומוקפים דלא קבע

להו קרא זמן אי בעו בי"ד אי בעו בט"ו ומשני שפיר דבזמניהם קאמר זמנו כו'.

ומעתה יש לנו לעמוד במ"ש מהריב"ל בח"ג סי' ס"ח וסי' י"ז דאף ר' יונתן לא קאמר דמשמע שניהן כאחד ומשמע אחד אחד בפ"ע אלא דוקא כי ההיא דומקלל אביו ואמו כו' דאיכא למימר דשתי המשמעיות בהבנת הכתוב וכאלו אמר הכתוב המקלל אביו ואמו יחד או מקלל אחד מהם מות יומת דכיון דאין עונשין ומזהירין מן הדין עכ"ל דשתי המשמעיות הם בהבנת הכתוב אבל היכא דאי אפשר לפרש שתי המשמעיות בהבנת הכתוב דהוו תרתי דסתרי אהדדי אז אזיל ומודה ר' יונתן דאין המשמעות הוי"ו אלא להוסיף ועפי"ז עלה ליישב אותה תשובה שכתב הרשב"א ז"ל והביאה מרן ב"י ז"ל בי"ד סי' רכ"ח גבי ראובן שהשביע את חנוך בנו שלא ילוה לשום אדם כי אם ברשות ראובן ושמעון ומת אחד מהם אם יוכל להלוות ברשות האחד שנשאר קיים והשיב דאנן קי"ל כר' יונתן דאמר משמע ב' כאחד ומשמע אחד אחד בפ"ע ואף זה כיוצא בהם ע"כ.

ולכאורה תשו' הרשב"א הלזו סותרת לתשו' הרא"ש ז"ל בכלל כ"ה סי' י"ב והביאה הטור בא"ה סי' קמ"ד במי שנתן גט על תנאי ואמר שאם יבוא לעיר שאשתו שרוייה שם ויראה שם בפניה ובפני עדים בתוך ח' חדשים כו' או אם לא תהיה אשתו שם שיראה עצמו בפני א' מן הזקנים ובפני עדים שיהיה הגט בטל וכו' ועבר הזמן ולא בא והאשה אומרת שלא בא לפניה וכן הזקנים אומרים כן מי חיישינן שמא בא ונתבטל הגט כו' ובסוף התשובה כתב הילכך בנדון זה שתלה ביאתו בעדים ונתן לה גט מעכשיו ליכא למיחש שמא ביטל הגט בדיבורו וגם ליכא למיחש שמא יוציא לעז שבא כיון שאין ביאתו מבטלת הגט עד שיביא עדים שנתראה לאשה בפניהן או לזקן בפניהם הילכך אפי' לעז ליכא עכ"ל הרי מבואר מדבריו דס"ל דוי"ו להוסיף ומשו"ה ס"ל דמ"ש בפניה ובפני עדים וכן בפני הזקנים ובפני עדים דבפני שניהן דוקא קאמר ולכך קאמר הרא"ש ז"ל דצריך שיביא עדים שנתראה בפני האשה ובפני הזקנים דאי ס"ל דאו או קאמר אכתי איכא למיחש שמא בא ונתראה בפני האשה ואין צריך שיביא עדים דמ"ש ובפני עדים או בפני עדים קאמר מיהו עפ"י האמור הנה נכון דבנדון הרשב"א דאפשר לקיים ב' המשמעיות דמשמעות וי"ו להוסיף אנו מקיימין כשראובן ושמעון קיימים דאינו יכול להלוות כי אם ברשות ב' יחד ובשמת אחד מהם אנו מקיימין משמעות וי"ו לחלק כתב הרשב"א ז"ל דקי"ל כר' יונתן אמנם בנדון הרא"ש ז"ל דאי אפשר לקיים ב' המשמעיות דהוו תרתי דסתרי אהדדי כתב הרא"ש ז"ל דאין כאן אלא משמעות וי"ו להוסיף.

ושוב דחה הרב ז"ל דבר זה מאותה סוגיא דפ' השואל דצ"ו דדרשינן קרא דאם בעליו עמו לר' יונתן בין שהיה עמו בשעת שאלה ובשעת שבורה ובין באחד מהם וה"נ דרשי' קרא

דאם בעליו אין עמו כו' כי"ש הרי דהתם ליכא עונשא ולא אזהרה בכתוב ואי משמעות הכתוב הוא בוי"ו להוסיף הוי הפך משמעות וי"ו לחלק וכן להפך ואפי"ה דרשי' ליה לר' יונתן בב' המשמעיות ועכ"ל דכוונת הכתוב כי דרשינן ליה בשתי המשמעיות לר' יונתן כאלו אמר בין בין כלומר בין אם יהיה בעליו בשעת שאלה ובשעת שבורה בין אם יהיו באחד מהם חייב לשלם או פטור מלשלם וכיון שכן בנדון הרשב"א והרא"ש ז"ל איכא למימר נמי הכי דמ"ש בנדון הרשב"א כי אם ברשות רו"ש כוונתו בין ברשות שניהן בין ברשות אחד מהם וכן בנדון הרא"ש ז"ל נמי מ"ש בפניה ובפני העדים כוונתו בין בפני שניהן יחד בין בפני אחד מהם והדרא קושיא לדוכתא למה זה פשיטא ליה להרא"ש דמ"ש בפניה ובפני העדים דבפני שניהן דוקא קאמר ולא בפני אחד מהם ומתוך כך כתב הרב ז"ל דהרא"ש ז"ל ס"ל דמאי דקאמר המגרש שיתראה בפני האשה ובפני הזקן ובפני העדים לאו תרתי מילי נינהו אלא כולה חדא מילתא היא ועיקר ההתראות הוא בפני האשה שהיא בעלת הדבר או בפני הזקן שהוא שלוחה והעדים הם כדי שלא ישקר ויאמר שבא אפי' שלא בא דאל"כ אלא דהוה ס"ל להרא"ש ז"ל דהוו תרתי מילי מנ"ל להרא"ש ז"ל למימר דאצטריך שיתראה בפני האשה ובפני העדים במצב אחד ובהכי ניחא דלא פליג הרשב"א עליו דהרא"ש ז"ל וסבורין שניהן כו' ותו לא מידי ע"כ ת"ד ז"ל יע"ש.

והנה מלבד ההכרח שהכריח הרב ז"ל מאותה סוגיא דפ' השואל דאפי' היכא שאין אנו יכולים לקיים שניהם לר' יונתן דרשינן שני המשמעיו' לע"ד יש להכריח עוד כדבריו ממ"ש התוס' ביומא דנ"ח גבי קרא דולקח מדם הפר ומדם השעיר דאמרי' התם דלרבי יונתן אין מערבין לקרנות והקשה להם ז"ל ד"ה ר' יונתן וז"ל תימה לי דהא רבי יונתן אית ליה דמשמע שניהם כאחד ומשמע אחד אחד בפ"ע והכא משמע דאית ליה דוקא מזה בפ"ע ומזה בפ"ע ונראה כיון דמשמע הכי ומשמע הכי ילמד סתום מן המפורש כי היכי דלפני ולפנים כו' יע"ש.

והשתא אם איתא דהיכא דאי אפשר לקיים שניהן ס"ל דמשמע שניהן כאחד דוי"ו להוסיף הרי התם אי אפשר לקיים שניהם דאי כוונת הכתוב שיקח משניהן כאחד אי אפשר שיקח מזה בפ"ע ומזה בפ"ע ואי כוונת הכתוב שיקח מזה בפני עצמו ומזה בפ"ע אי אפשר שיקח משניהן כאחד וא"כ היה להם להתוס' ז"ל להקשות עדיפא מינה דלרבי יונתן נמי כל כ"הג הו"לל דשניהן כאחד בעינן דע"כ לא קאמר ר' יונתן דמשמע אחד אחד בפ"ע אלא כי ההיא דומקלל אביו ואמו דכיון דאין עונשין מן הדין דרשינן ב' המשמעיות בהבנת הכתוב אבל היכא דליכא עונש אלא אזהרה אין כאן אלא משמעות שניהן כאחד

ומלשונם ז"ל משמע דעיקר קושיתם דהכא נמי הו"ל למדרש לר' יונתן שתי המשמעיות כי ההיא דומקלל אביו ואמו מיהו לפי מסקנת מוהריב"ל ז"ל דאפי' היכא דאי אפשר לקיים שתיהן נמי דרשינן שתי המשמעיות וכאלו פירש לנו הכתוב בין משניהן כאחד בין מאחד אחד לבדו בכל גוונא יהיה הדין כן הכא נמי לרבי יונתן הול"ל דקרא הכי קאמר ולקח בין מדם הפר והשעיר כאחד ובין מכל אחד ואחד לבדו בכל גוונא מקיים מצות לקיחה ולמה זה קאמר ר' יונתן שיזה מזה בפ"ע ומזה בפ"ע ותירצו שפיר התוס' ז"ל דהכא איכא למימר ילמד סתום מן המפורש ומשו"ה לא דריש ליה אלא אחד אחד לבדו ועוד יש להכריח לע"ד כן מאותה סוגיא דפ"ק דקדושין ד"ט שכתבנו לעיל שכתב הריטב"א דרבי דנפ"ל דקידושי ביאה מקרא דכי יקח איש אשה ובעלה ס"ל כר' יונתן דמשמע שניהן כאחד ומשמע אחד אחד לבדו יע"ש ואם איתא דכל דאי אפשר לקיים שניהן אפי' רבי יונתן מודה דוי"ו להוסיף ואינו אלא שניהן כאחד התם נמי אי אפשר לקיים שניהן מקרי וא"כ הול"ל דוי"ו מוסיף ומשמע שניהן כאחד כדקאמר ר' יוחנן אלא ודאי דאף במקום שאי אפשר לקיים שניהן דרשינן ליה בשתי המשמעיות לרבי יונתן דכו